

ΘΕΜΑ: ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΑ ΔΑΠΕΔΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ : ΝΑΝΣΥ ΣΑΚΚΑ

Ιδιαίτερο γνώρισμα κάθε αρχιτεκτονικής σύνθεσης, το οποίο μάλιστα δύναται να αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης της αρτιότητας που χαρακτηρίζει την τελευταία, είναι η **ισορροπία ανάμεσα στα κενά και στα πλήρη**. Μπορούμε να αναφερθούμε στη σχέση των κενών και των πλήρων στην οργάνωση της όψης ενός κελύφους, στην αντίστοιχη του χτισμένου και του ελεύθερου χώρου ενός κυττάρου του δομημένου περιβάλλοντος, αλλά και σε αυτή που τελικά διαμορφώνει τον αστικό ιστό. Οι προαναφερθείσες περιπτώσεις, αν και είναι τόσο διαφορετικές –παραδείγματος χάριν, ως προς την κλίμακά τους-, χαρακτηρίζονται από έναν κοινό παρονομαστή. Αυτόν του διπόλου **μέσα-έξω**, συμπεριλαμβανομένων των ιδιομορφιών, αρετών και πιθανών περιορισμών που το τελευταίο συμπαρασύρει.

Ο εξωτερικός χώρος έχει μεγάλη σημασία για την ποιότητα ζωής των ανθρώπων οι οποίοι τον βιώνουν, ιδιαίτερα σε εύκρατα κλίματα –όπως είναι το Ελληνικό- όπου ο χρόνος παραμονής των χρηστών σε αυτόν είναι αυξημένος. Δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί υποδεέστερος του εσωτερικού, παρόλο που χαρακτηρίζεται εκ των πραγμάτων από μικρότερου βαθμού ιδιωτικότητα, αλλά είναι εξίσου σημαντικός και απαιτείται οι δύο διαφορετικού τύπου χώροι να αντιμετωπίζονται ως ένα αδιάσπαστο σύνολο. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι **ο κάθε διαμορφωμένος εξωτερικός χώρος –μιας και για αυτούς γίνεται λόγος- αποτελεί γέφυρα ανάμεσα στο φυσικό και στο οργανωμένο δομημένο περιβάλλον**. Κατά συνέπεια, ο τελευταίος αποκτά ιδιαίτερη σημασιοδότηση, γεγονός το οποίο αναπόφευκτα καθορίζει τον τρόπο προσέγγισής του από τη μεριά μας.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΔΑΠΕΔΟ

Καταρχήν, είναι ένας χώρος στον οποίο **κυριαρχεί η οριζόντια επιφάνεια του δαπέδου**. Είναι συνήθως ένας δισδιάστατος χώρος, εάν μας επιτρέπεται η χρήση του συγκεκριμένου όρου. Τα στοιχεία τα οποία παρεμβάλλονται και έχουν έντονα τονισμένη την διάσταση του ύψους είναι σπάνια, και κυρίως δεν είναι αυτά τα οποία τον διαμορφώνουν κατ' ουσία. Αυτό που τον διαμορφώνει και τον χαρακτηρίζει είναι οι «γραμμές» που

χαράζονται στο δάπεδο, οι πορείες και οι χώροι συγκέντρωσης που χρησιμοποιούν όσοι τον βιώνουν, καθώς και το με ποιόν τρόπο αυτός «ακουμπά» στους γειτονικούς του χτισμένους όγκους ή αδιαμόρφωτους ελεύθερους χώρους.

Η σημαντικότερη ιδιότητα, η οποία και χαρακτηρίζει τους εξωτερικούς χώρους, είναι ότι οι τελευταίοι είναι ως επί το πλείστον αστέγαστοι. Το γεγονός αυτό δημιουργεί παραμέτρους, οι οποίες χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας κατά τη διαδικασία σχεδιασμού των εν λόγω χώρων. Καταρχήν, είναι ένα μέσο μετάβασης ανάμεσα σε κλειστούς, αυστηρά ελεγχόμενους, ως προς τις συνθήκες περιβάλλοντος, χώρους. Είναι αναγκαίο λοιπόν να διατηρεί έναν ελάχιστο αριθμό «αρετών» των τελευταίων. Δεν είναι δυνατόν παραδείγματος χάριν σε μια κατοικημένη περιοχή, το φως του εξωτερικού χώρου να εξαρτάται μόνο από την ώρα της ημέρας. Οφείλει απλώς να είναι ελεγχόμενο, δηλαδή κατά τη διάρκεια της νύχτας να υπάρχει επαρκής τεχνητός φωτισμός, όπως και στις κατοικίες τις οποίες συνδέει.

Στην ίδια φιλοσοφία λοιπόν και τα δάπεδα των εξωτερικών χώρων οφείλουν να πληρούν κάποιες βασικές αρχές, οι οποίες μάλιστα ως επί το πλείστον προκύπτουν από το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο τα τελευταία εντάσσονται –**τοπικά υλικά, υφολογία περιοχής, κλιματολογικές συνθήκες, χρήσεις**. Μέσα στους παράγοντες, οι οποίοι καθορίζουν τη διαμόρφωση των δαπέδων εξωτερικού χώρου, οφείλουμε απαραίτητως να συμπεριλάβουμε και αυτόν των **αισθητικών απαιτήσεων**. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός, ότι στην πλειοψηφία τους τα εν λόγω δάπεδα έχουν σε κάποιο βαθμό διακοσμητικό χαρακτήρα, με αποτελέσματα φυσικά τα οποία ποικίλουν έντονα. Προκειμένου να αποσαφηνιστεί το τελευταίο, αρκεί να αντιπαραβάλλουμε τα Ρωμαϊκά ή Βυζαντινά ψηφιδωτά, τα οποία αποτελούν έργα τέχνης, ή ακόμα τα διακοσμητικά μοτίβα των βοτσαλόστρωτων δαπέδων που απαντώνται συχνά στα Ελληνικά νησιά, με τις τυπικές τετράγωνες πλάκες πεζοδρομίου.

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Οι βασικές απαιτήσεις που απαραίτητα πρέπει να καλύπτονται, αναφορικά με τα δάπεδα εξωτερικού χώρου, είναι η **αντοχή στις καιρικές συνθήκες** και **στη σκληρή χρήση** –παραλαμβάνουν αυξημένη κυκλοφορία-

καθώς και η ύπαρξη **μεγάλου συντελεστή τριβής** στην επιφάνεια του δαπέδου. Αρκεί δηλαδή μια απλούστατη στρώση σκυροδέματος ή ασφάλτου για να μπορεί ένα δάπεδο να αντεπεξέρθει στις προαναφερθείσες απαιτήσεις. Πέραν αυτών των αναγκών, υπάρχουν κάποιες βασικές απαιτήσεις, οι οποίες πρέπει να καλύπτονται γενικότερα, είτε μιλάμε για εξωτερικού είτε εσωτερικού χώρου δάπεδα, διακοσμητικά ή όχι. Η βασικότερη είναι η **ασφάλεια κατά την χρήση** του δαπέδου. Αυτή εξαρτάται από παράγοντες όπως η ολισθηρότητα, η **ομαλότητα** και η **σταθερότητα**. Ένα δάπεδο, ειδικά κάποιο που βρίσκεται σε εξωτερικό χώρο θα πρέπει να είναι σταθερό, αρκετά τραχύ και να είναι τέτοια η τελική του επιφάνεια ώστε να μην επιτρέπει την δημιουργία μεμβράνης από νερό για να μπορεί να χαρακτηριστεί ασφαλές. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε το παράδειγμα των πλακόστρωτων μονοπατιών μίας πληθώρας ορεινών οικισμών της επικράτειας, όπου η πέτρα –το τοπικό υλικό- «φυτεύεται» στο έδαφος, προκειμένου να δημιουργήσει ένα τραχύ δάπεδο, επιτρέποντας άμεσα την απομάκρυνση των ομβρίων υδάτων από την επιφάνειά του και δίνοντας ταυτόχρονα ένα αποτέλεσμα πραγματικά υψηλής αισθητικής ποιότητας. Η **αντοχή στις φορτίσεις και στα φυσικά φαινόμενα** είναι επίσης μια βασική ανάγκη για να μπορεί ένα δάπεδο εξωτερικού χώρου να λειτουργεί ικανοποιητικά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Φυσικά σημαντικό ρόλο για να πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, δεν παίζει μόνο η σωστή επιλογή του υλικού και η άρτια κατασκευή του δαπέδου, αλλά και η σωστή κατασκευή του υποστρώματος.

ΥΛΙΚΑ

Στον εξωτερικό χώρο που όπως έχει ήδη αναφερθεί είναι συνήθως αστέγαστος και γενικά ευάλωτος στις συνθήκες του περιβάλλοντος, η επιλογή του υλικού κατασκευής του δαπέδου είναι ιδιαίτερα σημαντική. Τα συνήθη υλικά, τα οποία και χρησιμοποιούνται επιτυχώς, είναι είτε **τα φυσικά πετρώδη υλικά**, είτε συνηθέστερα **τα τεχνητά με βάση κάποια υδραυλική κονία** -συνήθως τσιμέντο. Τα τελευταία παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευκολία στην εφαρμογή τους, καθώς **η προέλευσή τους είναι ελεγχόμενη και το κόστος τους χαμηλότερο**. Μπορούν να χωριστούν σε δύο βασικές κατηγορίες, αυτών που διαμορφώνονται με **τοποθέτηση έτοιμων**

προκατασκευασμένων στοιχείων είτε εν ξηρώ, είτε με κόλλημα και των χυτών δαπέδων.

Οι απαιτήσεις του χώρου, ο οποίος θα φιλοξενήσει το δάπεδο, είναι αυτές που παίζουν τον πιο καθοριστικό ρόλο στην επιλογή του υλικού. Μια πλατεία ή ένας πεζόδρομος για παράδειγμα είναι συνηθέστερο να διαμορφώνεται με **κυβόλιθους** ή **τσιμεντόπλακες**, ενώ μια αυλή μπορεί κάλλιστα να φιλοξενήσει ένα **δάπεδο από πλακάκια**, ένα **αδρής επιφάνειας μαρμάρινο δάπεδο** ή ένα **χυτό διακοσμητικό μωσαϊκό**. Τίποτε από τα παραπάνω δεν είναι φυσικά δεσμευτικό και η τελική επιλογή εξαρτάται από το μέγεθος της επιφάνειας η οποία πρόκειται να καλυφθεί -σημαντική παράμετρος αναφορικά με το κόστος της κατασκευής-, καθώς και από την χρήση την οποία θα φιλοξενήσει ο χώρος. Επίσης σημαντικό κριτήριο για την επιλογή των χρησιμοποιούμενων υλικών είναι η επάρκεια ή η σπανιότητα των τελευταίων. Παραδείγματος χάριν, σε έναν παραθαλάσσιο οικισμό είναι, ακόμη και σήμερα, ιδιαίτερα εύκολο να επιλέξει κάποιος τη δημιουργία ενός μωσαϊκού από βότσαλα, όπως και σε ένα ορεινό χωριό την πλακόστρωση ενός δρόμου με φυσικούς λίθους. Στα μεγάλα αστικά κέντρα αντίστοιχα, όπου η διακίνηση των βιομηχανικά παραγόμενων υλικών είναι ευκολότερη από αυτή των φυσικών, είναι φυσικότερη -και συνηθέστερη- η επιλογή των πρώτων για αντίστοιχες χρήσεις.

Αναλυτικότερα, για τα συνήθως χρησιμοποιούμενα υλικά δαπέδων εξωτερικού χώρου, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τις παρακάτω ιδιότητες ανάλογα με την κατηγορία τους. Ευρέως χρησιμοποιούμενες είναι οι **τσιμεντόπλακες** –τυπικές πλάκες πεζοδρομίου-, οι οποίες χαρακτηρίζονται από το **χαμηλό κόστος προμήθειάς τους** και την παρεχόμενη **ευκολία κατασκευής** του δαπέδου. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε, ότι τελευταία, παρουσιάζεται μία ποικιλία στους διατιθέμενους, από την αγορά, τύπους πλακών πεζοδρομίου, τόσο όσον αφορά στη διαμόρφωση της τελικής επιφάνειάς τους, όσο και στο χρωματισμό τους. Πιο συγκεκριμένα, απαντώνται, παραδείγματος χάριν, πλάκες με λεία ή αδρή επιφάνεια, καθώς και πλάκες των οποίων η τελική επιφάνεια διαμορφώνεται με ραβδώσεις, οι οποίες μάλιστα διατίθενται σε περισσότερα του ενός χρώματα. Κατά συνέπεια, με τις κατάλληλες επιλογές και συνδυασμούς είναι δυνατό να ικανοποιηθούν, σε κάποιο περιορισμένο βαθμό, οι όποιες διακοσμητικές

αναζητήσεις. Μέσα στα ίδια πλαίσια –παρόλο που συνήθως τοποθετούνται εν ξηρώ- εντάσσονται και **οι κυβόλιθοι**, ως υλικό διαμόρφωσης δαπέδων εξωτερικού χώρου, με τη διαφορά, ότι ίσως παρουσιάζουν μεγαλύτερο **οπτικό ενδιαφέρον** σε σχέση με τις τυπικές πλάκες πεζοδρομίου και **αυξημένη μηχανική αντοχή**, γεγονός το οποίο οφείλεται στην αναλογία ύψους-εμβαδού που διαθέτουν.

Ίδιας φιλοσοφίας υλικό –πλάκες οι οποίες επικολλούνται με υδραυλικό κονίαμα- αποτελούν και **οι σχιστολιθικές πλάκες, τύπου Πηλίου ή Καρύστου**. Οι τελευταίες απαντώνται είτε σε ακανόνιστο σχήμα, είτε σε μορφή κανονικών πλακών διαστάσεων 0.50m*0.70m περίπου. Παρουσιάζουν ιδιαίτερα ικανοποιητική συμπεριφορά, όσον αφορά στη **μη ολισθηρότητα** του δαπέδου που διαμορφώνουν –λόγω της αδρής επιφάνειάς τους-, στην **πρόσφυσή τους στο υπόστρωμα**, όπως επίσης και στη **διατήρηση του απαράμορφωτου του σχήματός τους**. Το κύριο όμως γνώρισμα αυτού του τύπου δαπέδου είναι το **υψηλής αισθητικής αποτέλεσμα**, το οποίο παρέχουν. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να παρατηρήσουμε όμως, ότι το τελευταίο χαρακτηριστικό είναι άρρηκτα δεμένο με το που έχουμε συνηθίσει να βιώνουμε τα συγκεκριμένα πλακόστρωτα και πως η διαδικασία αυτή τελικά διαμορφώνει τις αντιλήψεις μας περί αισθητικής. Πιο συγκεκριμένα, τα πλακόστρωτα των παραδοσιακών οικισμών δημιουργούν ένα άρτιο, από όλες τις απόψεις, αισθητικό αποτέλεσμα, σε συνδυασμό με το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο εντάσσονται και κατά συνέπεια περνάνε στη συνείδησή μας ως κάτι εξαιρετικά όμορφο. Οφείλουμε όμως να αναρωτηθούμε, κατά πόσο διατηρείται η εν λόγω αρτιότητα, όταν η κατασκευή απομονώνεται από το «φυσικό» της περιβάλλον και ενσωματώνεται σε ένα ξένο προς αυτή περιβάλλον.

Ένα ακόμη υλικό, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως για τη διάστρωση δαπέδων εξωτερικού χώρου, είναι **το μάρμαρο**. Οι πλάκες μαρμάρου επικολλούνται επίσης στο υπόστρωμα με τη βοήθεια ενισχυμένου ασβεστοκονιάματος. Το κύριο χαρακτηριστικό του συγκεκριμένου υλικού είναι **η αίσθηση πολυτέλειας**, την οποία το τελευταίο προσδίδει στο σύνολο της κατασκευής. Το γεγονός αυτό είναι άμεσα συνυφασμένο με το αυξημένο κόστος προμήθειας του υλικού, ανάλογα πάντα με την ποιότητα που κατά περίπτωση επιλέγεται. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε **την**

περίπτωση των μαρμάρων παλαιάς κοπής, τα οποία, παρά το ιδιαίτερα υψηλό κόστος τους, ενδείκνυνται για τη διαμόρφωση δαπέδων εξωτερικού χώρου. Πρόκειται λοιπόν για μάρμαρα, τα οποία κόβονται όχι με τη σύγχρονη μέθοδο –λάμα η οποία φέρει διαμάντι-, αλλά με λάμα η οποία φέρει σφυρίδα. Επάνω από το τελάρο κοπής τοποθετείται κόσκινο με άμμο θαλάσσης και νερό, τα οποία κατά τη διαδικασία κοπής που είναι κατ' εξοχήν χρονοβόρα – 1cm/h περίπου, ενώ με σύγχρονες μεθόδους αγγίζει τα 20cm/h-, αφήνουν τα ίχνη τους στο υλικό. Πιο συγκεκριμένα, **δημιουργούν νερά σχεδόν παράλληλα στο οριζόντιο επίπεδο του υλικού, το οποίο εφόσον δεν τριφτεί αποκτά μία αδρή διακοσμητικού χαρακτήρα επιφάνεια**. Στη δημιουργία του συγκεκριμένου αποτελέσματος συμβάλλουν ακόμα και τα ίχνη από τη σκουριά, την οποία πιθανόν αποκτά η λάμα κατά τη διαδικασία κοπής. Είναι γεγονός ότι σήμερα η επιλογή του συγκεκριμένου υλικού για τη διαμόρφωση δαπέδων εξωτερικού χώρου δεν αποτελεί τη συνηθέστερη, παρόλα αυτά οφείλουμε να την υπογραμμίσουμε ως μία εξαιρετικού ενδιαφέροντος.

Τέλος, οφείλουμε να αναφερθούμε εν συντομία σε κάποιες **περιπτώσεις χυτών δαπέδων**, οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Έχουμε λοιπόν αφενός μεν **τα ψηφιδωτά** και αφετέρου **τα σταμπωτά** δάπεδα. Στην πρώτη περίπτωση το δάπεδο διαστρώνεται με χυτό beton το οποίο αναμειγνύεται με διάφορα αδρανή υλικά –παραδείγματος χάριν, ψηφίδες μαρμάρου. Το αποτέλεσμα παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον, τόσο όσον αφορά στην αισθητική ποιότητα του τελευταίου, όσο και στην πλήρωση των παραμέτρων εκείνων που καθιστούν ένα δάπεδο ικανοποιητικό ως προς την έννοια της λειτουργικότητας. Τα ίδια πλεονεκτήματα παρουσιάζουν και τα σταμπωτά δάπεδα, τα οποία διαμορφώνονται επίσης με χυτό beton και των οποίων η επιφάνεια αποκτά την τελική της μορφή με τη βοήθεια σφραγίδας που αφήνει τα ίχνη της στο υλικό διάστρωσης. Με τον τρόπο αυτό μπορούμε να έχουμε, παραδείγματος χάριν, ένα δάπεδο από beton, το οποίο έχει την εμφάνιση και αίσθηση πλακόστρωτου δαπέδου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η συγκεκριμένη λύση χαρακτηρίζεται από **ιδιαίτερα ικανοποιητική σχέση τιμής-απόδοσης**.

Όποιο και να είναι πάντως το υλικό το οποίο θα επιλεγεί για τη διαμόρφωση ενός δαπέδου εξωτερικού χώρου θα πρέπει αυτό να είναι

εναρμονισμένο με το περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται. Απαντάται συχνά η τάση διαφοροποίησης ενός χώρου από τους γύρω του. Είναι αρκετά σύνηθες να βρίσκουμε «παραδοσιακά» πλακόστρωτες αυλές στα Αθηναϊκά προάστια, όπως επίσης ιδιαίτερης πολυτέλειας πλακάκια σε αυλές μικρών επαρχιακών πόλεων με ιδιαίτερα ενδιαφέρον χτισμένο περιβάλλον. Και στις δύο περιπτώσεις το αποτέλεσμα είναι μάλλον απογοητευτικό, από αισθητικής άποψης βέβαια, παρόλο που και τα δύο ειδών δάπεδα μπορεί κάλλιστα να καλύπτουν άριστα το βασικό λειτουργικό τους σκοπό. Ο λόγος αναφοράς της συγκεκριμένης παρατήρησης στα δάπεδα, ενώ αφορά μια γενικότερη αντίληψη, είναι ότι το δάπεδο του εξωτερικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς παρόλο που μπορεί να είναι απλώς μια επιφάνεια γύρω από το οποίο σημείο ενδιαφέροντος, ή αναφοράς, δεν παύει να κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό κάλυψης του δομημένου περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια δεν μπορεί παρά να το χαρακτηρίζει και δυστυχώς δεν του δίνεται συχνά η απαιτούμενη προσοχή, όπως θα ήταν αναμενόμενο.